

Najwięcej dobrze udokumentowanych badań nad zdolnością do oszustwa dotyczy krukowatych, mających złożone życie społeczne oraz wykorzystujących często strategię podkradania pokarmu innym osobnikom.

Nathan Emery, Joanna Dally i Nicola Clayton obserwowali, jak sójki (*Garrulus glandarius*) reagowały na sąsiadów mogących okraść ich spiżarnie.

Te, które same były „złodziejami”, przenosiły pokarm ze swoich kryjówek w inne miejsca, gdy były wcześniej obserwowane przez inne osobniki, z kolei te nieprzejawiające „złodziejskiej” strategii – nie przenosiły pokarmu i ponosiły straty.

W innym eksperymencie dwa kruki (*Corvus corax*) miały szukać jedzenia ukrytego w kolorowych kryjówekach w laboratorium²⁵. Podporządkowany osobnik znalazł i eksploatował większość ukrytych przez ludzi zasobów. Samiec dominujący przemieszczał jedzenie z otwartych przez konkurenta pudełek w inne miejsca. Reakcją samca podporządkowanego było latanie do sektorów, które nie zawierały pożywienia, a kiedy następnie odwiedzał je dominant, samiec podporządkowany przelatywał do odkrytych wcześniej kryjówek z jedzeniem. Podobne wyniki można znaleźć w literaturze dotyczącej badań z szympanсами i ukrytym dyspenserem żywności²⁶.

Wiele aktualnych badań pokazuje, że rozumienie przez małpy zachowania człowieka, a także innych małp można przypisywać ich zdolności wnioskowania o intencjach, pragnieniach, wiedzy i stanach umysłu innych osobników. Teoria umysłu jest rozpatrywana od ponad dwudziestu lat jako jeden z komponentów inteligencji społecznej zarówno u ludzi, jak i u zwierząt²⁷. Można przypuszczać, że coraz więcej badaczy uważa teorię umysłu za biologiczną zdolność niezależną od kompetencji językowych²⁸.

Biorąc pod uwagę wyniki badań, możemy dziś twierdzić, że wśród naczelnych wszystkie człowiekowate zdają się dysponować teorią umysłu. Z orangutanami, gorylami oraz szympanсами dzielimy wspólnego przodka sprzed piętnastu milionów lat, a wspólny z szympanсами oraz szympanсами karłowatymi antenat pochodzi sprzed sześciu milionów lat²⁹. Mimo że mózgi małpowatych mają trzykrotnie mniejszą pojemność niż mózg człowieka, istnieje wiele podobieństw w zachowaniach społecznych, w tym kooperacji i tworzeniu koalicji³⁰, społecz-

²⁵ Zob. T. Bugnyar, K. Kotrschal, *Leading a conspecific away from food in raven, *Corvus corax**, „Animal Cognition” 7(2004), s. 69-76.

²⁶ Zob. S. Hirata, T. Matsuzawa, *Tactics to obtain a hidden food item in chimpanzee pairs (*Pan troglodytes*)*, „Animal Cognition” 4(2001) nr 3-4, s. 285-295.

²⁷ Zob. A. Whiten, *The evolution of deep social mind in humans*, w: *The Descent of Mind*, red. M. Corballis, S. Lea, Oxford University Press, Oxford 1999, s. 155-175.

²⁸ Zob. J.C. Gómez, *Mutual awareness in primate communication: a Gricean approach*, w: *Self-Awareness in Animals and Humans*, red. S.T. Parker, R.W. Mitchell, M.L. Boccia, Cambridge University Press, Cambridge 1994, s. 61-80; R.W. Byrne, *The Thinking Ape*, Oxford University Press, Oxford 1995; C.M. Heyes, *Theory of mind in nonhuman primates*, „Behavioral and Brain Sciences” 1998, t. 21, nr 1, s. 101-148.

²⁹ Zob. M. Tomasello, E. Herrmann, *Ape and Human Cognition: What's the Difference*, „Current Directions in Psychological Science” 19(2010) nr 1, s. 3-8.

³⁰ Zob. M.N. Muller, J.C. Mitani, *Conflict and cooperation in wild chimpanzees*, „Advances in the Study of Behavior” 2005, t. 34, s. 275-331.

nym uczeniu się oraz kulturowej transmisji zachowania, w których niezbędne jest wykorzystywanie teorii umysłu.